

135 ROKOV OD NARODENIA BISKUPA JOZEFA ČÁRSKEHO¹

Peter KOVAL

Rímskokatolícky biskup Jozef Čársky patril k významným osobnostiam duchovného, kultúrno-spoločenského a národného života na východnom Slovensku v 20. storočí. Bol mimoriadne charizmatickou osobnosťou so silným slovenským národným povedomím a charitatívnym cítením.

Pochádzal z roľníckej rodiny Jána Čárskeho a Márie, rod. Kokešovej. Narodil sa 9. mája 1886 v Gbeloch na slovenskom Záhorí. Základné vzdelanie získal vo svojom rodisku. Gymnázium začal študovať v Skalici, pokračoval v Bratislave, aby nakoniec v roku 1905 zmaturoval v Ostrihome. Zásluhou výborných študijných výsledkov ho rodičia poslali na teologické štúdiá na Pázmaneum do Viedne. Pre blízke kontakty so slovenskými študentmi a prejavy slovenského národného cítenia bol ani nie po roku zo školy vylúčený. Vďaka košickému biskupovi Augustínovi Fischer-Colbrierovi pokračoval v štúdiách teológie v rakúskom Innsbrucku, kde bol v roku 1909 vysvätený za kňaza. Po krátkom pôsobení v maďarskom Monoku sa v roku 1911 usídlil na východnom Slovensku.

V tomto regióne najprv pôsobil v Košiciach. Napriek tomu, že bol kaplánom pre nemeckých veriacich, chodieval kázať po slovensky. Bol veľmi obľúbeným kazateľom a veriaci z okolitých farností prosili svojich farárov, aby Čárskeho pozývali kázať aj do ich kostolov. Neskôr bol v Košiciach menovaný za slovenského kaplána. Nadviazal kontakty s predplatiteľmi Slovenských novín a Ľudových novín, najmä s národným pracovníkom banky Tatra v Prešove Jánom Strakom a kníhkupcom Júliusom Kustom. Čársky šíril národné povedomie prostredníctvom uverejňovania článkov a správ v Ľudových novinách. V Košiciach vyučoval náboženstvo na Vyššej dievčenskej škole a na Vysokej škole bohosloveckej aj slovenský jazyk. V roku 1915 dostal svoju prvú farnosť v obci Široké, kde pôsobil osem rokov. Okrem váženej duchovnej činnosti sa venoval ďalším, pre obyvateľov obce a okolia, prospešným aktivitám. Organizovaním ochotníckeho divadla (režiroval prvé divadelné hry v slovenčine v oblasti Šariša), prednášok z cirkevných a národných dejín, zdravotníctva, ovocinárstva, spoločenského správania a pod. Čársky aktivizoval kultúrno-spoločenský život v obci. Široké, ale aj priľahlé obce v čase jeho pôsobenia žili mimoriadne čulým náboženským životom a pestrou aktivitou v kultúrnej, spoločenskej i národnopolitickej oblasti. Jozef Čársky vo svojej farnosti vytváral s ďalšími farármi akési centrum odporu proti maďarizácii. Krátko po vyhlásení Československej republiky (ČSR) zásluhou slabšieho slovenského národného povedomia a silného multietnického charakteru prostredia na východnom Slovensku silneli separatistické hlasy. V Širokom sa 12. decembra 1918 konalo zhromaždenie, na ktorom sa účast-

1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-19-0058 *Multietnicita a multikonfesionalita a ich vplyv na spoločenský, politický a kultúrny vývoj okrajových oblastí v prvej polovici 20. storočia (na príklade východného Slovenska a Podkarpatskej Rusi)*.

níci prihlásili k martinskej Slovenskej národnej rade a podporili novovznikajúci štát ohlasom *Bratia východní Slováci*.

V roku 1925 bol pápežom Píom XI. Jozef Čársky vymenovaný za titulárneho biskupa thagorského a apoštolského administrátora rožňavského a košického. Ako vysoký cirkevný hodnostár sa angažoval na náboženskom, výchovnom a kultúrnom poli. Svoje sily sústredil na celkové pozdvihnutie života východoslovenského ľudu. Osobitne však jeho snahy smerovali k zvýšeniu úrovne slovenských škôl na národnostne zmiešaných územiach. Výrazne v tomto ohľade spolupracoval s Antonom Prídavkom a ďalšími členmi Slovenskej ligy. Podporoval aktivity Matice slovenskej v Košiciach a zúčastňoval sa na jej podujatiach. Od roku 1926 bol predsedom Katolíckej školskej rady zasadzujúc sa o to, aby sa náboženstvo vyučovalo na základných a stredných školách pravidelne a dôkladne. Jedným z cieľov biskupa Jozefa Čárskeho bolo zachovať a uchrániť katolícke školstvo, vychovávať deti v kresťanskom duchu, vstúpiť im základné kresťanské princípy, s ktorými by vstupovali do spoločnosti a tvorili by základ budúcej inteligencie.

Jozef Čársky politicky sympatizoval z HSLS, no po rozpade ČSR sa nestotožnil s režimom Slovenskej republiky. Po Viedenskej arbitráži sa nechtiac musel presťahovať do Prešova, kde sa stal apoštolským administrátorom slovenských častí Košickej, Rožňavskej a Satmárskej diecézy so sídlom v Bardejove a Prešove. Od roku 1940 bol predsedom Spolku sv. Vojtecha.

Po skončení druhej svetovej vojny a oslobodení územia Československa sa vrátil do Košíc, kde už za inej politicko-spoločenskej situácie opätovne pôsobil na biskupskom stolci. Usiloval sa o dobré vzťahy medzi štátom a cirkvou, angažoval sa v mierovom hnutí katolíckeho duchovenstva. Po neustálom zhoršovaní postavenia katolíckej cirkvi v dôsledku zásahov štátu po roku 1948 sa biskup Čársky začal správať voči nastolenému politickému režimu pasívne a obetavo znášal príkoria od vládnych úradov. Za jeho povojnového pôsobenia bol v roku 1950 zatvorený Košický kňazský seminár.

Biskup Jozef Čársky zomrel 11. marca 1962 v Košiciach. Pochovaný je v krypte košického Dómu sv. Alžbety.

Použitá literatúra:

- ANDREJ, Ján. *Dejiny košického biskupstva latinského obradu v rokoch 1918 – 1939*. Prešov : Petra, 1999. 174 s.
- DOLINSKÝ, Juraj. *Cirkev a štát na Slovensku v rokoch 1918 – 1945*. Trnava : Dobrá kniha, 1999. 131 s.
- MAŤOVČÍK, Augustín a kol. *Biografický lexikón Slovenska*. II. C – F. Martin : Slovenská národná knižnica, Národný biografický ústav, 2004, s. 108 – 109.
- SEDLÁK, Imrich. *Východné Slovensko v letokruhoch národa. Kultúrno-spoločenský, národno-politický a literárny integračný proces na východnom Slovensku*. Martin : Matica slovenská, 2012. 871 s.
- ZUBKO, Peter. *Dejiny košickej cirkvi v prameňoch (1803 – 2006)*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006. 624 s.
- ZUBKOVÁ, Jozefína. Život a služba biskupa Jozefa Čárskeho do roku 1939. In *Historické rozhľady*, roč. 5, 2009, s. 77 – 113.